
کلنل پسیان
و ناسیونالیسم انقلابی در ایران

نویسنده
استفانی کرونین

مترجم
عبدالله کوثری

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
تهران
۱۳۹۴

فهرست مطالب

پیش‌گفتار
به قلم عبدالله کوثری

۷

ناسیونالیسم انقلابی در عمل
قیام کلنل محمدتقی خان پسیان در مشهد
فروردین - مهر ۱۳۰۰
به قلم استفانی کرونین
ترجمه‌ی عبدالله کوثری

۱۳

رساله‌ی دفاعیه
شرح حال کلنل به قلم خودش

۸۷

نشان صلیب آهن به ماژور محمدتقی خان
مجله‌ی کاوه

۱۰۱

ژاندارمری ایران
به قلم محمدتقی خان پسیان

۱۰۳

تلاش برای کشاندن خراسان به سوی شوروی
در سال ۱۲۹۹
به قلم ولادیمیر لئانیدوویچ گنیس
ترجمه‌ی آبتین گلکار

۱۰۷

نمایه

۱۳۵

ناسیونالیسم انقلابی در عمل
قیام کلنل محمدتقی خان پسیان در مشهد
فروردین - مهر ۱۳۰۰

به قلم استفانی کرونین
ترجمه‌ی عبدالله کوثری

تاریخ تأسیس سلسله‌ی پهلوی در ایران را معمولاً از کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ آغاز می‌کنند. اما در بهار و تابستان سال ۱۳۰۰ قدرت نوپای رضاخان در تهران به سبب حضور رژیم ژاندارم به فرماندهی کلنل محمدتقی خان پسیان در مشهد آماج تهدیدات سیاسی، ایدئولوژیک و نظامی شده بود. رویدادهای مشهد بنا بر دلایل بسیار شایان توجه است. نخست از آن روی که این رویدادها ماهیت کشمکش میان رضاخان و سایر گرایش‌های سیاسی را که با کودتای اسفند ۱۲۹۹ آغاز شد و تنها با تحکیم دیکتاتوری نظامی-سلطنتی در ۱۳۰۴ پایان پذیرفت، روشن می‌کند و به طور اخص نشان می‌دهد که در دوره‌ی بلافاصله بعد از کودتا پایه‌های قدرت رضاخان تا چه حد سست بوده است. دوم این که واقعه‌ی خراسان جنبه‌ی مهمی از پویایی درونی ارتش ایران را در زمان تأسیس آشکار می‌کند و تصویری گویا از یکی از افسران آن دوران به دست می‌دهد و روند شکل‌گیری فردی، سیاسی و فکری این افسر را پی می‌گیرد. به رغم نقش مهم ارتش در آن ایام، تا امروز یگانه افسری که سیمایش در تاریخ آن سال‌ها نمودی منحصر به فرد داشته شخص رضاخان بوده است. ارائه‌ی تصویری جامع‌تر از یک افسر ارشد دیگر و نیز ترسیم برخی از ویژگی‌های مهم گروه افسران به طور کلی، به ما کمک می‌کند به ارزیابی متعادل‌تری برسیم و ببینیم رضاخان تا چه حد می‌توانسته نماینده‌ی این جمع باشد و همچنین دریابیم ظرفیت سیاسی بالقوه‌ی ارتش در اوایل کار او چگونه بوده است. سوم این که رویدادهای مشهد، خاصه با توجه به نیروی مخالفی که پدید آورد، برخی از مشکلات ملازم با ساختن